

Радош Митровић¹

Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности
Катедра за музикологију

Осврт на 28. међународну трибину композитора, 4–9. октобар 2019.

Трибина композитора представља једини фестивал савремене музике у Србији, који од свог првог издања прати јединствену концепцијску замисао. Имајући у виду да је реч о смотри савременог музичког стваралаштва, Фестивал је отворен за дивергентне поетике, укључујући и оне које припадају неокласичном проседеу. У том смислу, Трибина пружа широк спектар различитих приступа и израза, осликавајући пресек стања музичког стваралаштва у савременом тренутку. Извесни програмски екскурси, попут концерата на којима се изводе репертоарска дела музике XX века ‘ремете’ основну концепцију Трибине, иако, у целини узевши, уносе одређену свежину у општу програмску слику. Ту ‘свежину’ уносе и тематске окоснице које обједињују програмске целине, упућујући на жанровску, карактерну или неку другу сродност композиција. У сваком случају, последњих година, програмски директор фестивала Бранка Поповић, успева да успостави баланс у избору репертоара, покушавајући да, у складу са скромним расположивим средствима и могућностима, осмисли динамичан програм, у оквиру кога ће бити заступљене различите генерације, естетике и инструментални састави. То се може рећи и за последње издање Трибине, које је трајало чак шест дана. Као и претходних година и ове су године додељена признања истакнутим уметницима. Тако је награду „Мокрањац” добио Дејан Деспић за комичну оперу *Поп Ђура и поп Спира*, награду „Павле Стефановић” за музичку критику и есејистику музиколог Душан Михалек за књигу *Музика и реч*, награду „Александар Павловић” Трио покрет, док су специјална признања „дугогодишњи пожртвован и прегалачки рад на промоцији српске музике”² добили Гордана Ђурђевић, Нада Колунџија и Петар Ивановић.

Трибину је, иначе, отворио наступ клавирског дуа Тее Димитријевић и Дејана Суботића и ЛП дуа. Прва композиција која се нашла на репертоару била је *Острвце у Јапанском мору (An Islet in the Sea of Japan)* Ихара Комара (Ihara Komar). Инспирисано јапанским кабуки позориштем, ово дело је засновано на креирању контемплативне атмосфере, уз помоћ суптилних тонских покрета и игре бојама звука. Резултат је остварење медитативне атмосфере, са само повременим драматуршким узлетима који дисторзирају

¹ Контакт аутора: radosh.mitrovic@gmail.com

² Видети образложење жирија за доделу награда: <http://composers.rs/wp-content/uploads/2017/11/UKS-obrazlozenje-Trio-pokret.pdf>

иначе једноставну и прозачну акустичну слику са карактеристичним, варијантно понављаним тематским материјалом. Теа Димитријевић и Дејан Суботић су успели да пажљиво исцртају драматски ток композиције, водећи кроз њега слушаоце од почетка до краја. Као радикалан контраст уследио је *Furioso* Владана Радовановића, заснован на изузетно експресивним деоницама клавира, које развијају својеврсни перпетуум мобиле, са широко постављеним мелодијским линијама, засићеном хроматиком и реским хармонским прогресијама. Након дела *Il Mostro Meccanico* Милоша Заткалика, које почива на репетитивним обрасцима и готово *барбаро стилу*, наступ дуа Тее Димитријевић и Дејана Суботића завршен је композицијом *Ураган* Југослава Бошњака. Њен разнобојно осенчен музички ток заснован на постепеном и логичном развоју, гради једну компримирану, али садржајно богату музичку вињету, неоромантичарског сензибилитета.

Соња Лончар и Андрија Павловић су представили низ изузетно занимљивих остварења: *Ariel* Ивана Божичевића, *Три етуде за клавир* Ане Соколовић, *14:30* Бранке Поповић, *Комад, колаж, колач*, Ивана Бркљачића и *American Fantasy* Кима Хелвега (Kim Helweg). Након минималистички структурисаног Божичевићевог дела и шармантних и непретенциозних етида Ане Соколовић, заснованих на само једном музичком параметру, уследио је фуриозни комад Бранке Поповић. Са великим бројем репетиција – понављаним тоновима или мотивима, композиторка је изградила дело у коме се деонице два клавира преплићу, надовезују, дијалогизирају и стварају моћан звучни утисак. Настављајући са писањем комуникативних радова, инспирисаних савременим музичким утицајима ван тзв. класичног домена, Иван Бркљачић је остварио занимљиво и промишљено реализовану композицију. Развијајући својеврсну игру инструмената, кроз симулацију њихове музичке ‘борбе’, аутор је желео да омогући остварење праве интеракције између деоница, њиховим константним дијалогизирањем и комплементарним наступима. Концерт ЛП дуа заокружен је интерпретацијом виртуозне *Америчке фантазије* Хелвега, у којој доминирају крупна техника и брзи пасажи. Одржавајући квалитет својих наступа, Дуо је изнова показао висок ниво интерпретаторске луцидности и одличне сарадње која почива на живој интеракцији и музичком разумевању између пијаниста.

У суботу, на другој вечери Трибине композитора, наступили су чланови ансамбла Градилиште. Након извођења дела *За што*, за мецосопран, флауту, виолину клавир Ане Казимић, уследило је занимљиво конципирано остварење Александра Перуновића *Ayatmantra iyouinori – Variationen und Reaktion über Klavierstücke I-IV von Stockhausen*. Реч је о композицији за клавир и електронику, коју је са пуно пажње, извођачке вештине – концентрисано, водећи рачуна о логици грађења музичког тока, представила изврсна Неда Хофман Сретеновић. Пијанисткиња је, у складу са иновативном ауторском концепцијом која подразумева праћење упутства сценског наступа, покривеног лица, изводила деоницу импровизаторног карактера, усклађујући се са емитованим звучним материјалима. Конципирано као варијације на клавирске комаде Штокхаузена, ово дело, неоавангардног карактера, постмодернистичке методологије, почива на инвентивно осмишљеном току, који поседује узбудљиву и неочекивану драматургију, која се окончава изненадним, катарзичним упливом у цитат *Пахелбеловог канона (Pachelbel's Canon)*. Показујући виртуозност и истанчани осећај за време, Неда Хофман је увела слушаоце у специфичан и

ефектно осмишљен музички свет. На репертоару су се наша и дела Маје Боснић *Надоградња за групу музичара са телефонима у измишљеној чекаоници из не тако далеке будућности*, Боже Бановића *Планине* за клавирски квинтет и Љубомира Николића *Emulations* за кларинет и хармонику. Посебно се, међутим издвојила интерпретација остварења Теодоре Степанчић *Кларинет бр. __*, за кларинет, коју је представио Растко Узуновић. Стрпљиво, концентрисано, водећи рачуна о тонским нијансама, он је извео композицију која почива на дуго издржаним тоновима који се смењују након одслушаних пауза. Поигравајући се временом, композиторка је креирала једноставно, али тензијом набијено остварење у оквиру кога до изражаја долази вештина извођача да се фокусира на квалитет једног тона, његов волумен, интензитет и квалитет, а што је Растко Узуновић, сензитивним и пажљивим свирањем, успео у потпуности да оствари.

Други суботњи концерт Трибине одржан је у Катедрали Блажене Дјевице Марије, када је као солисткиња наступила оргуљашица Маја Смиљанић Радић. Засновано на не толико развијеној мелодијској фрази, дело *Анђео Господњи* Звонимира Нађа поседује медитативни карактер и поставља пред извођача захтев за стрпљивим грађењем тока, пертовског сензибилитета. Посебно је упечатљиво било извођење композиције *Expansion: une ode au Big Bang* Лоранса Жобидона (Laurence Jobidon). Маја Смиљанић Радић је ово драматуршки комплексно остварење интерпретирала са јасном идејом креирања логично повезане драматске нити, откривајући дивергентне аспекте партитуре и њено изражајно богатство. То се исто може рећи и за извођење *Ениметеја* Властимира Трајковића. Ово монументално Трајковићево дело једино је ауторово остварење намењено оргуљама. У том смислу, очигледно је да је композитор желео да истражи звучне потенцијале овог инструмента, искоришћавајући његове разнородне звучне могућности. Од ритмичких мотива до кластера, од агресивних и виртуозних одсека до репетитивних, лирских, готово етеричних делова, композиција доноси разноврсне музичке садржаје који се спајају у повезану и мисаону целину.

Трећи дан Трибине отворен је интерпретацијом дела Луке Чубрила, *Inégale*, трансформације за виолончело, које је маестрално извео Ђорђе Милошевић. Након академски конструисане соло песме *Зид* Милана Алексића, писане на стихове Васка Попе, уследило је остварење *300 километара* Иване Огњановић. Наслов који упућује на раздаљину између Београда и Косовске Митровице, на музички асоцијативан начин ствара утисак константног покрета. Инспирирана делом *Eight Hundred Streets by Feet*, цез пијанисте Есбјорна Свенсона (Esbjorn Svensson), композиција поседује извесну мелодичност, али и робустност, сладуњаву сентименталност, и готово агресивну снагу. Сјајно извођење Ђорђа Милошевића и пијанисткиње Бојане Шумањски је у потпуности, карактерно обојило и адекватно представило концепцијску основу овог остварења.

Након предвидиво осмишљене, али веома добро изведене композиције Димитрија Папагеоргија (Dimitri Papageorgiou) *Even the sky screams sometimes too II*, коју је представио изврсни хармоникаш Панагиотис Андреоглоу (Panagiotis Andreoglou), Миодраг Ђорђевић и Јована Радовановић су извели композицију *Romance, Waltz, KoltzeTrans* Драгане Јовановић за хармонику и клавир. Остварујући комуникативност са публиком, кроз симулацију познатих мелодија и стилова, композиторка је осмислила дело прегледне драматургије и

живог карактера. Затим је изведена скерцозна композиција *Годзила* Светлане Савић, настала на стихове Јелене Маринков, коју су веома добро интерпретирали Ана Радовановић, мецосопран и хармоникаш Марко Дражић, пратећи значењску основу самог текста. Концерт је заокружен делом *Када те остави онај кога волиш* Татјане Милошевић у извођењу чланова Ансамбла Градилиште, са Аном Радовановић као солистскињом. Сугестивно реализована електронска трака прати драматични текст снажног емоционалног набоја. Одржавајући константну тензију репетитивним тоновима, готово оперским квалитетом вокалне деонице, ауторка је створила дело изузетне драмске снаге, које је доследно и изведено.

Трећи дан трибине композитора завршен је концертом немачког ансамбла специјализованог за минималистичку музику *In process*, под управом Улија Гета (Ulli Götte). Могли смо да чујемо дела Филипа Гласа (Philip Glass) *Conclusion* и *Funeral, Two Groups* (Part III) и *...dies ist mein... (from: Grenzen)* Улија Гета, *Music for Mallet Instruments, Voices and Organ* Стива Рајха (Steve Reich), *Dance Works* (Part I) Стива Марленда (Steve Martland) и *Медиа 6* Владимира Тошића.

Тонски беспрекорно, са одлично успостављеним односима између инструмената и инсистирањем на стилском читању композиција, Ансамбл се представио у изванредном светлу. Као репрезентативно дело које је показало сав потенцијал састава издвојило се остварење Стива Рајха *Музика за инструменте са палицама, гласове и оргуље*, које је Ансамбл извео без диригента, прецизно пратећи партитуру и водећи рачуна о избегавању монотоније репетиција. Заправо, они су се трудили да унесу динамизам у музички ток, издвајајући сваки уплив нових деоница, откривајући хармонски склоп мотивских образаца, акцентујући ритмичке промене и, уопште, промишљено се упуштајући у процесуалност композиције. Могли смо да чујемо разноврсне нијансе, боје и увек различите репетиције, које су нас увлачиле у мантричку атмосферу. То се исто може рећи и за дело *Funeral* Филипа Гласа, које је на адекватан начин заокружило наступ овог искусног ансамбла који познаје минималистички језик и успева у њему да пронађе музички квалитет.

У оквиру концерата одржаних 7. и 8. октобра могли смо да чујемо остварења разнородног стилског усмерења и сензибилитета. Тако смо, поред дела *Reverse Reverse* Лауре Мједе Чуперјани (Laura Mjeda Čuperjani), *Crop Circle* Петре Страховник (Petra Strahovnik), *Fiddle* Хатори Шимизу (Chatori Shimizu) и *Jahre Ohne Mozart* Дијане Чемерите (Diana Čemerýté), могли да чујемо и композиције Соње Мутић, *Сви твоји светови* и Наташе Богојевић *Кафански соноритет*. Звучно, изузетно сензитивно дело *Сви твоји светови* за виолину, трубу, харфу, хармонику и ударалке засновано је на истраживању соноритета инструмената и њиховог заједничког звучања. Служећи се дуго издржаним тоновима суптилне динамике, са само повременим динамичким успонима, Соња Мутић је створила специфичну, контемплативну атмосферу, коју је изврсни ансамбл Студио 6 успео и да отелотвори. Ширећи оквире времена, стрпљиво градећи добро промишљену драматурију, ауторка нас је увела у свој имагинативни свет, у покушају да – како је навела у коментару – „отвори и осветли поједине фреквенције и изложи хармонска поља, која постоје унутар њих. Ова поља су релацијска и утичу једно на друго, било у виду растапања и формирања резонантних чворова који се ротирају и сједињују или тако што постају засебни

инструментални идентитети који израђају из сопственог звучног света.”³ Као потпуни контраст, уследила је композиција Наташе Богојевић *Кафански соноритет*, за виолончело, виолину, хармонику, клавир и фагот у оквиру које смо могли да чујемо инвентивно реализовану симулацију квазинародних елемената, у комбинацији са минималистичком методологијом преузимања музичких фрагмената који су подвргнути репетицијама. Заправо, било је занимљиво чути трансформацију наизглед баналне мелодије, тј. њеног фрагмента који постаје део шире, добро организоване целине и функционише као релевантан тематски материјал. У оквиру другог дела концерта, могли смо да чујемо постмодернистичку игру Предрага Репанића *Dr Wolfi and Mr Haydn in a new episode: Sonata (quasi una fantasia) – non facile, per pianoforte e orchestra* оссиа *Moz-Art á la Haydn et vice versa, Flow Imprints* Фани Косоне (Fani Kosona), *Fake Flutes* Паула Панкерта (Paul Pankert), *Мали квартет* Мирјане Живковић и *Облачић на врху Атоса* Милане Стојадиновић Милић. Овом приликом бисмо издвојили дело *Посвета природи* Зорана Ерића и *Кад је Бог стварао Дубровник* Исидоре Жебељан. Ерићево остварење писано је за соло флауту и маестрално ју је извео Љубиша Јовановић. Реч је о музичкој вињети у којој доминира изузетно суптилан и сведен израз, можда и нетипичан за композиторово стваралаштво. Искоришћавајући бројне техничке могућности инструмента, конструишући веома занимљиво формално организовану целину, чија би се сложеност, верујемо, открила при пажљивијој анализи саме партитуре, Ерић је написао дело које може да буде велики изазов за интерпретаторе, али и које остварује потребну комуникацију са публиком. Управо та комуникација јесте нешто што је везано и за музички језик и приступ Исидоре Жебељан. Експресивно и помало гротескно, остварење *Кад је Бог стварао Дубровник* садржи скерцозност карактеристичну за ауторку, а која произилази из симулације народних елемената. Они су пажљиво изабрани и искоришћени за креирање овог, на моменте зачудног, али свакако слушалачки, у крајњој линији, забавног дела.

Ансамбл перкусиониста Сису се представио 8. октобра. Реч је о саставу основаног 1993. године у Норвешкој, који посебно негује савремени репертоар. Састав је извео дела *Sikoté Sukán* Роба Варинга (Rob Waring), *Куда са птицом на длану* Иване Стефановић и *Respons I-IV* Арнеа Нордхајма (Arne Nordheim). Од прве композиције виртуозног карактера, у оквиру које смо могли да чујемо одлично владање инструментима, Томас Нилсон (Tomas Nilsson), Бјерн Кристијан Сварстад (Bjørn-Christian Svarstad) и Бјерн Скансен (Bjørn Skansen) показали су изузетну интеракцију и техничку спремност. Дело Роба Варинга је засновано на ритмичким играма инспирисаним формом и карактером гамелан музике. Водећи рачуна о нагласцима, прецизним остварењем мешовитих ритмова, чланови састава су ефектно увели слушаоце у програм. Он је настављен маштовито осмишљеним делом Иване Стефановић, које је показало и сензитивнију страну интерпретатора, а заокружен извођењем Нордхајмовог остварења. Мистериозног карактера, надограђујући звучност инструмената, електронски парт је имао функцију стварања специфичне, на моменте медитативне атмосфере. Непредвидиво развијајући драматургију, крећући се од контемплативних, суптилних звучних боја, до реских акустичких удара, аутор је створио

³ Програмска књижица: http://composers.rs/en/?page_id=3161

изузетно дело, драматске снаге и, рекли бисмо, филозофске дубине. Чланови састава су успели да *оживе* композицију, заједнички, равноправно креирајући звучну слику, дубоко улазећи у плодну интеракцију са зналачки реализованим електронским партом.

Ансамбл за нову музику Градилиште имао је прилику да заокружи Међународну трибину композитора. На програму су се наша дела Владимира Тошића *MOTUS 2*, Сунђи Хонг *The Tempest* (Sungji Hong), Марка Лонга (Marco Longo) *Light Lapse*, Драшка Аџића *The Anamnesis of Miron Goldenberg, Esq. a short tavern song for baritone and nonet*, Емреа Сихана Калелија (Emre Sihan Kaleli) *Five Love Songs* и Лазара Ђорђевића *Trinity*. Три соло песме за сопран и 12 инструмената Сунђи Хонг, поседују извесну дозу оперског квалитета, са изузетно виртуозним третманом гласа и емотивно набијеним оркестарским партом. Ауторка константно одржава тензију различитим ефектима. Тако нпр. у првој песми, дуго издржани тонови из гласа неприметно прелазе у инструменталне деонице, чиме се ствара утисак проширеног времена, које је вешто контролисано. Уметница нас је заправо увела у туробан, експресионистички звучни амбијент, у оквиру кога смо могли да чујемо мноштво тензичних лукова и драматичних момената, често без очекиваног разрешења. Након узбудљивог, мада не и инвентивног остварења Марка Лонга, уследила је права музичка сатира Драшка Аџића. Сам назив његовог дела већ указује на карактер композиције. Када се прочита да музика дочарава „стање у којем се налазио измишљени и душевно лабилни оперски певач светског гласа, пре него што ће доживети нервни слом проузрокован неочекиваним суновратом његове блиставе каријере“,⁴ јасно је да је у питању луцидна постмодернистичка игра. Служећи се комичним и изузетно баналним текстом певачице „новокомпоноване“ народне музике, о кафанском животу, аутор је, кроз музичку гротеску и назнакама симулације фолклора, као и употребом фалсета у мушкој деоници, створио комуникативно остварење, са циљем да провоцира размишљања публике и забави је. Након драматски предвидивих и формално недовољно имагинативно осмишљених песама Емреа Калелија, наступ је завршен интерпретацијом дела *Тринити* Лазара Ђорђевића. Базирајући хармонску слику на аликвотним нивовима, инсистирајући на експресивности израза, које произилази из снажних динамичких удара и тензије која се остварује готово константним кретањем деоница и подизањем драматског набоја, аутор је остварио компактну, прегледну и ефектну композицију. Акцентујући лимене дувачке инструменте као значајне носиоце музичког тока, као и ударалке, композитор је профилисао специфичну атмосферу, крећући се од, условно речено, недовољно артикулисане буке, до чак шостаковичевских момената у последњем делу остварења. Овим занимљивим музичким напором младог композитора, на одговарајући начин је заокружена Трибина у оквиру које смо, као и сваке године, могли да чујемо програм неједнаког квалитета и дела најразличитијих поетичких оквира. Управо та разноврсност и јесте квалитет фестивала, којем већ годинама недостаје већа медијска присутност, стратешки осмишљена промоција, креативнији и смелији приступ општој концепцији, али и додатни финансијски подстицај.

⁴ Видети: http://composers.rs/en/?page_id=3194